

UN PAS ENDAVANT DE LA PERESTROIKA

Nova lectura de la història de l'URSS

Dins la cúpula del poder soviètic s'està produint una revisió a fons de la història més recent de l'URSS. La *perestroika* de Gorbatxev n'impulsa el canvi.

Antoni Reig

Una de les moltes coses que estan canviant a la Unió Soviètica sota l'impuls de la *perestroika* (política de reformes) i la *glasnost* (transparència) és la versió oficial de la història de la revolució soviètica i de la mateixa URSS (Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques). Hi ha una etapa que és intocable perquè constitueix els fonaments on recolza el règim, la presidida per Lenin, que abasta des de la presa del poder pels bolxevics el 25 d'octubre (7 de novembre segons el nou calendari) del 1917 fins a la mort de Lenin (21 de gener del 1924).

Lenin és el punt bàsic de referència i per tant és inamovible. La seva figura és objecte de veneració ideològica i també física (només cal visitar el mausoleu de la Plaça Roja per adonar-se'n). Ara bé, l'etapa presidida per Stalin (del 1924 al 1953), que ha marcat profundament el caràcter de l'URSS i de l'anomenat socialisme real, és objecte de controvèrsia. El successor de Stalin, Khruixtxov, en el XX Congrés del PCUS, celebrat el 1956, denuncià el stalinisme i els seus crims.

Caigut Khruixtxov el 1964 (oficialment fou *alliberat* de les seves funcions) el successor, Bregnev, rehabilità parcialment el stalinisme, i desqualificà la dècada de Khruixtxov. La mort, el 1982, de Bregnev obrí pas a dues etapes de transició presidides la primera per Andropov (mort el 1984) i la segona per Txernenko (mort el

1985). I Gorbatxev arribà al poder el març del 1985 amb la seva *perestroika* i la seva *glasnost* sota el braç, que entre moltes altres coses comporten una nova època de desqualificació de l'etapa stalinista, un intent molt tímid encara de rehabilitació parcial de l'etapa Khruixtxov (molts dels que el van fer fora encara són al poder), i una condemna de l'etapa Bregnev, a la qual s'atribueixen els greus problemes actuals de l'economia del país i l'extensió de la corrupció existent dins l'apa-

rell del poder soviètic.

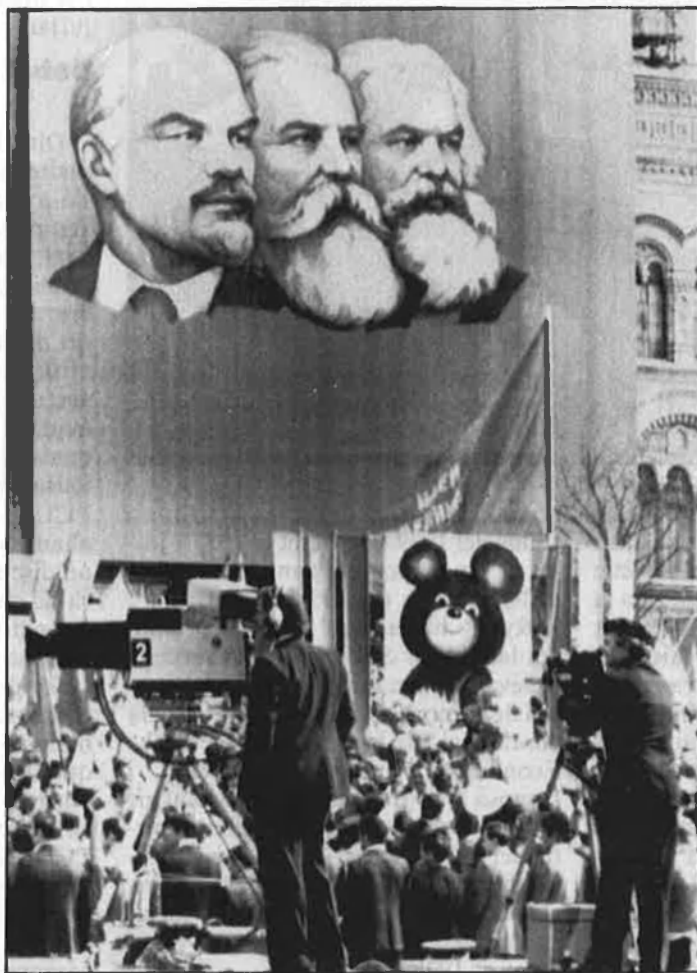
L'últim i més sonat episodi d'aquesta revisió a fons de la pròpia història i dels seus personatges ha estat la rehabilitació de Nikolai Bukharin, anunciada recentment de manera oficial.

Els culpables no eren culpables

La repressió stalinista causà més d'un milió de morts, segons historiadors soviètics. Actualment està en marxa un procés de centenars de rehabilitacions, és a dir, que es considera que els rehabilitats no eren culpables dels crims pels quals foren condemnats a mort o reclusió de per vida. Al món occidental fa dècades que es considera que les purgues stalinistes tenien com a objectiu bàsic establir el poder personal del dictador i controlar totalment l'aparell del poder. Però els processos per eliminar tota mena d'opositors o suposats opositors es vestiren amb acusacions de crims, traïcions i tota classe de malifetes, així com amb acusacions de caràcter ideològic. Ara tot això és revisat oficialment a l'URSS i les instàncies judicials dictaminen que els acusats i afusellats eren innocents, és a dir, són rehabilitats (el desembre foren rehabilitats més de 240 condemnats durant els anys trenta i quaranta). Tot plegat suposa una revisió a fons de la pròpia història i les seves figures més destacades.

Bukharin rehabilitat

Entre els centenars de milers de víctimes del stalinisme les més destacades sens dubte foren Bukharin i Trotski. Ara ha estat rehabilitat el primer, dins d'un lot de vint dels vint-i-un acusats en el procés del «bloc de dretans i trotskistes» de març del 1938. A més de Bukharin també han estat rehabilitades altres figures històriques com Alexei Rykov i Christian Rakovskí. Bukharin i Rykov, membres del Politburó durant l'etapa leninista, foren afusellats per ordre de Stalin el 1938 i històricament se'ls considera com els

Lenin, Engels i Marx continuen inqüestionables. Stalin, però, és el centre de totes les acusacions.

dirigents de la dita «oposició de dreta» durant l'etapa stalinista. Rakovski era un bolxevic pròxim a Trotski, dirigent de l'«oposició d'esquerra», que va ser condemnat a vint anys de presó.

Acusacions falses i confessions il·legals

Els vint-i-un condemnats en el procés del «bloc de dretans i trotskistes» (divuit van ser afusellats) van ser acu-

Gorbatxev, a més de reformes econòmiques, revisa la història soviètica.

sats de formar part d'un complot inspirat pels serveis secrets occidentals destinat a fer caure el govern soviètic i restablir el sistema capitalista. Ara la Cort Suprema de l'URSS ha decidit que l'acta d'acusació va ser falsificada i les confessions van ser arracades als inculpats amb «mètodes il·legals». El fet és que aquestes rehabilitacions són les més importants produïdes a l'URSS des dels anys seixanta. El mateix Gorbatxev havia anunciat el passat 2 de novembre la creació d'una comissió del Politburó del PCUS encarregada de «restablir la justícia» sobre l'etapa stalinista. Després d'aquestes rehabilitacions en vindran d'altres, segons anunci oficial. Queda pendent encara el difícil cas de Leon Trotski.

Un teòric dels més destacats

A les rehabilitacions jurídiques seguiran sens dubte les rehabilitacions polítiques, fet que permetrà publicar les obres dels ara exculpats. Les més interessants són les de Bukharin qui, segons va escriure Lenin al seu testament, era «un teòric dels més destacats i de molt alt valor». Lenin, però, posà en dubte el caràcter perfectament mar-

xista de les seves teories. Economista de formació, Bukharin fou autor de *L'economia mundial i l'imperialisme*, escrit el 1915 i aprovat per Lenin, i *Teoria del materialisme històric*, escrit el 1921. Va donar suport a Stalin contra Trotski però se li oposà a partir del XV Congrés del PCUS (desembre del 1927), quan Stalin accelerà la col·lectivització de l'agricultura. Acusat de «desviacionisme de dreta» i de donar suport als kulaks (camperols rics) fou

apartat de part de les seves funcions a finals del 1929. Detingut el 1937 i jutjat va ser condemnat a mort i executat el 14 de març del 1938.

Rykov havia estat un molt pròxim col·laborador de Lenin, a qui succeí a la seva mort en la presidència del consell de comissaris del poble. Defensà la continuació de la NEP (Nova Política Econòmica), aplicada per Lenin, i s'oposà amb Bukharin i Tomski al gir a l'esquerra efectuat per Stalin a partir del 1928. Acusat de «desviacionista» fou apartat del poder el 1930, exclòs del partit, detingut el 1937, jutjat en el mateix procés que Bukharin i executat el 1938.

Vychinski, un bandit i un monstre

El setmanari soviètic *Literatournaia Gazeta* publicava el passat mes de gener que Andrei Vychinski, l'acusador públic dels grans processos de l'etapa stalinista era un «bandit» i un «monstre», els mètodes expeditius del qual han deixat profundes petjades en l'actual aparell judicial de l'URSS. Stalin situà Vychinski en el càrrec de procurador general de l'URSS el 1935 perquè havia vist en ell un home violent i disposat a tot, segons el setmanari es-

mentat. Vychinski ocupà el càrrec eliminant físicament el seu predecessor, Ivan Akoulov. Va ser l'organitzador dels grans processos en els quals demanà la pena de mort contra els col·laboradors més pròxims de Lenin. A Bukharin el tractà de «porqueria d'híbrid de guineu i de porc». Va morir el 1954 a Nova York, on era el representant de l'URSS a l'ONU. Les seves restes estan enterrades al mur del Kremlin, junt amb els grans personatges de la història soviètica. La major part dels juristes actuals a l'URSS es formaren en els anys quaranta, sota la influència de Vychinski i les seves idees sobre el dret i la manera d'instruir un dossier o de jutjar.

Debat a la cúpula del poder i a la premsa

Dins la cúpula del poder hi ha actualment un debat sobre aquesta revisió a fons de la història i es produeixen preses de posició contradictòries. Així, el diari *Pravda*, òrgan del PCUS, publicava la primera setmana del febrer un article teòric elogiant els mèrits de Stalin com a continuador del leninisme, dissociant-los dels seus «errors polítics». El mateix dia el setmanari *Nedelia* negava al dictador qualsevol mena de contribució a la defensa del leninisme. I l'òrgan teòric del PCUS, *Kommunist*, publicava dies abans de la rehabilitació de Bukharin un discurs seu del 1929 sobre la política de quadres i el perill d'escissió dins del partit.

El passat desembre el setmanari *Notícies* de Moscou havia publicat una carta inèdita de Bukharin en la qual demanava als futurs dirigents de l'URSS que fessin justícia a les víctimes de les purgues stalinistes. La premsa soviètica recorda que el XIII Congrés del PCUS, el maig del 1924, no va respectar el testament de Lenin, escrit el desembre del 1922 on havia dit: «Stalin és massa brutal. Proposo als camarades estudiar un medi per foragitar-lo del seu lloc» de secretari general del partit.

Fins ara la història ha estat un afer oficial. La seva interpretació depenia i depèn de les instàncies del poder vigent, així com el judici sobre els seus personatges més destacats. El canvi de conjuntura està fent variar aquestes interpretacions i les disputes dins la cúpula del poder produeixen les contradiccions abans esmentades. Tot plegat és fruit de la *glasnost* i els nous vents que bufen al Kremlin des de l'arribada de Gorbatxev al liderat del país. L'URSS viu temps de canvi. □